

ONDERZOEK VAN NIEUWSDIFFUSIE

Nieuws wordt aangeboden door de media en raakt in de loop van de tijd verspreid onder ontvangers. Deze verspreiding van nieuws wordt nader onderzocht in het z.g. nieuwsdiffusie-onderzoek. Met nieuwsdiffusie-onderzoek wordt binnen de communicatiewetenschap een gebeuren bestudeerd, dat als beginpunt een handeling heeft: een bericht omtrent een gebeurtenis (nieuwsfeit) wordt ter beschikking gesteld aan een populatie. Na verloop van tijd heeft dan, als resultaat van die handeling, een groter of kleiner deel van die populatie het nieuws vernomen. In het diffusie-onderzoek wordt dit gebeuren nagegaan in haar voortgang zowel naar tijd als naar de toename van het aantal ontvangers dat op de hoogte raakt, de z.g. omvang. Men tracht als het ware het openbaar maken/raken van iets in zijn verloop te traceren en verkrijgt daarmee een lengtedoorsnede van een proces van openbare communicatie, uitgedrukt bijv. in een diffusiecurve.

Het proces van nieuwsdiffusie als voorwerp van diffusie-onderzoek is dan ook nader te omschrijven als de 1. ter beschikking stelling van een 2. nieuwsfeit en het 3. vernemen daarvan door 4. ontvangers in een 5. volume/populatie over de 6. tijd.

Nieuwsdiffusie-onderzoek is enerzijds van belang omdat men daarbij recht tracht te doen aan het proces-karakter van het massacommunicatieve gebeuren door het tijdselement als ordeningsbeginsel in de vraagstelling op te nemen. Aan de andere kant verschaft dit type onderzoek inzicht in de effectiviteit van media en andere kanalen - in relatie tot allerlei randvoorwaarden - bij het op de hoogte brengen van ontvangers.

Het onderzoek naar de verspreiding van het nieuws van het overlijden van President Roosevelt ¹⁾ vormt het beginpunt van een research-traditie. Wij verzamelden uit de periode tot medio 1977 37 publicaties, die tezamen 71 nieuwsdiffusie-processen rapporteren. Onze verzameling is echter niet volledig; Rogers maakt gewag van een 100-tal studies ²⁾ en het *Institut für Demoskopie* in Allensbach (W. Dld.) heeft niet de moeite genomen om te reageren op ons verzoek de "Umfragen" nummers 1035, 1062, 2048 en 2056 toe te zenden. Tabel 1 geeft een overzicht van de in onze verzameling aanwezige onderzochte nieuwsfeiten naar jaar en (eerst genoemde) auteur. Sommige publikaties omvatten meerdere nieuwsfeiten en hun diffusie. In andere gevallen zijn er meerdere diffusie-onderzoeken gedaan - neergelegd in verschillende publikaties - m.b.t. eenzelfde nieuwsfeit.

Tabel 1³⁾

12- 4-45	Dood Roosevelt (<i>Miller, Sheatsly</i>)
'49	Optreden buurtzangeres in radioprogramma (<i>Bogart</i>)
31- 7-53	Dood senator Taft (<i>Larsen</i>)
29- 2-56	Eisenhower's kandidatuur 2de termijn (<i>Danielson</i>)
26-11-57	Eisenhower's hartaanval (<i>Deutschmann</i>)
31- 1-58	Lancering Explorer I (<i>Deutschmann, Survey Res. C.</i>)
7- 7-58	Alaska wordt 49ste staat van VS (<i>Deutschmann</i>)
5-10-57	Lancering Spoetnik I (<i>Deutschmann, Hamuy</i>)
22-11-63	Kennedy vermoord (<i>Banta, Burchard, Greenberg, Hill, Mendelsohn, Sheatsly, Spitzer</i>)
24-11-63	Oswald vermoord (<i>Spitzer</i>)
12-63	17 gebeurtenissen (<i>Greenberg</i>)
25- 2-64	Bokswedstrijd Clay vs Liston (<i>Greenberg</i>)
14-10-64	Jenkins affaire (<i>Budd, Danbury</i>)
15-10-64	Krushchev afgezet (<i>Budd, Danbury</i>)
'65	M. Evers vermoord (<i>Levy</i>)
21- 5-65	Malcolm X vermoord (<i>Levy</i>)
28- 3-67	Populorum Progressio (<i>Adams, Hanneman</i>)
13- 4-67	Common Market verklaring van latijns-amerikaanse presidenten (<i>McNelly</i>)
14- 4-67	Overwinning conservatieven bij gemeenteraadsverkiezing Londen (<i>McNelly</i>)
27- 4-67	Geboorte prinsekind (<i>Manschot</i>)
23- 7-67	Rassenonlusten te Detroit (<i>Levy, Singer</i>)
25- 8-67	Rockwell vermoord (<i>Levy</i>)
3-12-67	Eerste harttransplantatie (<i>O'Keefe</i>)
20-12-67	Dood eerste harttransplantatie patiënt (<i>O'Keefe</i>)
5- 3-67	Dood van gouverneur Vanier (<i>Fathi</i>)
4- 4-68	King vermoord (<i>Levy</i>)
2- 5-68	Harttransplantatie (<i>Funkhauser</i>)
5- 6-68	R. Kennedy vermoord (<i>Levy</i>)
24- 6-68	Opstand Ohio-staatsgevangenis (<i>Funkhauser</i>)
26- 6-68	Benoeming Fortas (<i>Funkhauser</i>)
29- 7-68	Encycliek Humanae Vitae (<i>Hanneman</i>)
31-10-68	Rede Johnson (<i>Allen, Funkhauser</i>)
31-10-68	Scorpion gevonden (<i>Funkhauser</i>)
31- 5-69	Nixon loterij-dienstplicht (<i>Funkhauser</i>)
11-10-69	Geboorte prinsekind II (<i>NOS</i>)
14- 4-70	Ongeluk Apollo 13 (<i>Rosengren</i>)
18- 4-70	Landing Apollo 13 (<i>Rosengren</i>)
4- 3-71	Huwelijk Trudeau (<i>Fathi</i>)
15- 5-72	Wallace neergeschoten (<i>Schwartz</i>)
'73	McGoverns Eagleton beslissing (<i>Ostlund</i>)
10-10-73	Terugtrekken Agnew (<i>Fine</i>)

Bij de analyse van nieuwsdiffusie maakt men onderscheid tussen de volgende drie kenmerken: de *snelheid* van het proces als zodanig, de *omvang* die het bereikt, d.i. het aantal vernemers, en het procentuele aandeel van de diverse media in het op de hoogte brengen oftewel de *mediamix* van eerste bronnen. In het navolgende zullen wij aan de hand van enige samenvattingen⁴⁾ en

voorbeelden duidelijk proberen te maken hoe nieuwsdiffusie-processen verlopen. Dit zal echter niet leiden tot een "regelmatigheidshypothese"⁵⁾: de verschillende nieuwsdiffusie-processen vertonen in het geheel niet de uniforme regelmaat die men zou mogen verwachten als men kon uitgaan van aan het proces zelf inherente wetmatigheden. Daarentegen lijkt elk nieuwsdiffusie-proces uniek in een bepalend samenspel van tijdgebonden en situatiegebonden gebeurtenisfactoren, tijdgebonden en contextgebonden nieuwsfeit-factoren, situationele factoren, ontvangersgebonden factoren en populatie-factoren.

Wij zullen het door ons verzamelde materiaal ordenen aan de hand van de volgende 3 vraagpunten:

- bestaan er verbanden tussen de drie bovengenoemde kenmerken, snelheid, omvang en mediamix, onderling?
- bestaat er verband tussen snelheid, omvang en mediamix en nieuwsfeitvariabelen als nieuwswaarde en verwachtheid?
- bestaat er verband tussen snelheid, omvang en mediamix en ontvangersgebonden variabelen als geslacht, leeftijd opleiding, interesse, kennis e.d.?

- HET DIFFUSIEPATROON -

Het is gebruikelijk het diffusieproces te laten beginnen op het moment van openbaarmaking, d.w.z. op het moment waarop het nieuws via de geïnstitutionaliseerde kanalen voor ieder ter beschikking staat. Dit heet het moment van 'newsbreak'. Een groot publiek kan binnen korte tijd het nieuws vernemen, en daarna ook doorgeven via informele kanalen. Nieuws wordt veelal verspreid via zowel formele kanalen zoals de elektronische media en de krant, als via interpersoonlijke communicatie.

In de meeste nieuwsdiffusieonderzoeken wordt de snelheid van diffusie uitgedrukt middels de cumulatieve frequentieverdeling van het aantal vernemers over de tijd. Hieruit laten zich twee cijfers afleiden welke wij als typering van de snelheid van het diffusieproces willen hanteren: de tijd waarbinnen 50% van de ondervraagden het nieuws vernam, en de gemiddelde duur van vernemen, d.w.z. het gemiddelde van alle tijdsspannen tussen tijdstip van newsbreak enerzijds en het tijdstip van vernemen van dat nieuws door ieder van de ondervraagden anderzijds.

Tabel 2. Snelheid en omvang van enige nieuwsfeiten

	Snelheid		Omvang
	50% bereikt binnen	gemiddelde duur	globale diffusie-coëfficiënt
Oswald vermoord	0 u. 30'	1 u. 04'	100%
Kennedy vermoord (Sheatsly)	0 u. 30'	1 u. 10'	100%
Rede Johnson (Allen)	0 u. 15'	3 u. 29'	87%
Eisenhower's hartaanval	2 u. 30'	5 u. 54'	94%
Apollo ongeluk	4 u. 00'	7 u. 58'	92%
Alaska 49e staat	13 u. 00'	9 u. 49'	89%

Bij de vaststelling van de omvang van het diffusieproces, de diffusie-coëfficiënt, doet zich de moeilijkheid voor dat het onderzoek nog wel eens geschiedde op een moment waarop het diffusieproces nog niet zijn volle omvang had bereikt. Daarom wordt ook wel gesproken van globale diffusie-coëfficiënt.

De relatie tussen snelheid van diffusie en omvang gingen wij na aan de hand van gegevens over de diffusie van 22 nieuwsfeiten (2, 3, 5, 8, 9, 11, 12, 15, 17, 20, 25, 28, 32, 33, 34, 35, 37) ⁶⁾. De in deze vergelijking betrokken processen van nieuwsdiffusie werden gerangschikt van kortere naar langere gemiddelde duur. De rangorde-correlatiecoëfficiënt ⁷⁾ geeft dan aan in welke mate de rangorde naar omvang samenvalt, correleert, met die van de gemiddelde duur: $\rho = .51, p < .05$. Zoals te verwachten was gaat grote omvang samen met een korte gemiddelde duur en geringe omvang met lage diffusiesnelheid. Ongetwijfeld is deze samenhang mede een gevolg van de algemene research-strategie van het nieuwsdiffusie-onderzoek: langzame diffusie bereikt misschien op den duur ook wel een grote omvang maar loopt meer kans tijdens dit diffusieproces onderzocht te worden met als gevolg een lagere gerapporteerde omvang.

De onderscheiden rol die de diverse media spelen in het diffusieproces laat zich uitdrukken door van ieder medium het percentage van de vernemers te geven, dat via dat medium het nieuws het eerst vernam. Zo verkrijgt men per diffusieproces een mediamix.

Tabel 3. Gemiddelde duur en mediamix in procenten van enige nieuwsfeiten

	gemiddelde duur	Radio	TV	EM*)	Krant	IPC**)
Oswald	1 u. 04'	21	50	71	—	29
Kennedy (Sheatsly)	1 u. 10'	—	—	47	4	49
Johnson (Allen)	3 u. 28'	15	76	91	5	5
Eisenhower's hartaanval	5 u. 54'	32	38	70	12	18
Apollo ongeluk	7 u. 58'	67	10	77	10	13
Alaska 49e staat	9 u. 49'	28	27	55	37	9

*) EM = Elektronische Media, radio en TV tesamen.

***) IPC = Interpersoonlijke communicatie.

De relatie tussen snelheid en mediamix gingen wij na aan de hand van de verspreidingsgegevens betreffende 19 nieuwsfeiten (2, 3, 5, 8, 9, 11, 15, 17, 20, 25, 32, 34, 35, 37).

Tabel 4. Spearman rangcorrelatiecoëfficiënten tussen gemiddelde duur van vernemen en het aandeel van de media. (N = 19).

	Radio	TV	EM	Krant	IPC
gemiddelde duur (N = 19)	-.06	.24	.18	-.34	.59*)

*) $p < .05$

Een korte gemiddelde duur gaat samen met een groot aandeel van IPC in het diffusieproces. Dit komt overeen met de bevindingen van Rosengren⁸⁾. De negatieve relatie welke Rosengren vaststelde tussen diffusiesnelheid en het aandeel van de krant is bij ons slechts significant tussen .05 en .10.

Om na te gaan of de diverse nieuwsbronnen bij de diffusie van nieuws elkaar komplementeren, dan wel overlappen, stonden ons gegevens over 39 nieuwsfeiten ter beschikking. (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 32, 34, 36, 37).

Tabel 5. Kendall rangcorrelatie-coëfficiënten tussen de aandelen van de verschillende media als eerste bron. (N = 39).

	Radio	TV	EM	Krant	IPC
Radio					
TV	-.33 [*])				
EM	—	—			
Krant	+.23 ^{**)}	-.06	-.15		
IPC	-.11	-.21 ^{**)}	-.31 [*])	-.58 [*])	

^{*}) p<.01

^{**)} p<.05

Als het aandeel van de krant als eerste bron groot is dan is dat ook het geval met de radio. De andere relaties echter wijzen op complementariteit van de media: het aandeel van het ene medium neemt toe bij het afnemen van het aandeel van het andere. De relatie krant-radio laat zich voornamelijk moeilijk interpreteren. Niet duidelijk is of deze relatie een gevolg is van medium-karakteristieken, danwel van publieksgedrag of nieuwskenmerken.

Greenberg deelde 18 nieuwsfeiten, al naargelang hun globale verspreidingscoëfficiënt in in 5 categorieën.⁹⁾ Hij stelde vast dat IPC als nieuwsbron het grootste aandeel had bij de verspreiding van gebeurtenissen die door bijna iedereen of door bijna niemand vernomen zijn, terwijl bij nieuwsfeiten met een crisiskarakter (vgl. de Kennedymoord) de bijdrage van de IPC bijna even groot is als die van de andere media tezamen.

Wij hanteren in de volgende tabel de categorieën van Greenberg en baseren ons op gegevens van 49 nieuwsfeiten (1, 2, 4, 5, 8, 9, 11, 16, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 37).

Tabel 6. Gemiddeld percentage van de op de hoogte zijnde respondenten die het nieuws via IPC vernamen, en aantal nieuwsfeiten per categorie. (met tussen haakjes de cijfers van Greenberg)

globale diffusie-coëfficiënt	IPC	(IPC)	N	(N)
A. tot/met 30%	10	(10)	3	(3)
B. 31 t/m 50%	2	(2)	3	(3)
C. 51 t/m 80%	4	(5)	13	(7)
D. 81 t/m 99%	14	(10)	18	(4)
E. 100%	35	(50)	12	(1)

Greenberg concludeerde uit zijn gegevens tot een kromlijng verband tussen omvang en aandeel IPC: een groot aandeel van IPC als eerste bron gaat zowel samen met geringe als grote omvang. Aangezien wij voor wat betreft de categorieën A en B over dezelfde gegevens beschikken als Greenberg, ondersteunen onze uitkomsten alleen de tweede helft van Greenberg's conclusie. Dat van de andere kant een hoge globale diffusie-coëfficiënt niet tevens een groot aandeel van IPC in het diffusieproces betekent laat zich illustreren aan de hand van de volgende tabel van 5 nieuwsfeiten met een globale diffusie-coëfficiënt van 100%.

Tabel 7. Tijd van newsbreak, en mediamix in %, van 5 gebeurtenissen.

nieuwsfeit		newsbreak	IPC	TV	Radio	Krant	EM
Kennedy moord	(15)	10.30 u.	50	20	28	0	48
King moord	(24)	17.00 - 20.00 u. *)	8	64	22	3	86
Prinsekind	(25)	20.37 u.	11	74	15	0	89
R. Kennedy	(24)	21.16 - 0.16 u. *)	13	55	30	1	85
Trudeau	(11)	21.50 u.	17	45	34	4	79

*) Amerika is verdeeld in 4 tijdzones, met telkens een uur verschil. Omdat het onderzoek hier op een nationaal sample berust, zijn er 4 verschillende tijdstippen van newsbreak, bijv. King: 17.00, 18.00, 19.00 en 20.00 u.

Bovendien blijkt het tijdstip van newsbreak wel degelijk van invloed op de mediamix. Wij komen hier in het volgende op terug.

– NIEUWSFEIT-VARIABLEN EN DIFFUSIE –

Drie onderscheiden aspecten van nieuws willen wij hier nader onderzoeken op hun verband met het diffusiepatroon: tijdstip van newsbreak, mate van verwachtheid en nieuwswaarde.

Tijdstip van newsbreak is eenvoudig het moment waarop het nieuws via de geïnstitutionaliseerde kanalen ter beschikking van het publiek komt.

Iedere dag weer, staat zenders 24 uur ter beschikking om een bericht openbaar te maken. Ten aanzien van dit etmaal pasten wij na een eerste analyse van de gegevens een dubbele tweedeling toe: een onderscheid tussen voor- en namiddag, en een onderscheid tussen werk-uren en niet-werk-uren. De tijdstippen van newsbreak laten zich aldus in 4 categorieën onderbrengen. Bij het nagaan van de invloed van tijdstip van newsbreak op de media-mix stonden ons de gegevens over 33 nieuwsfeiten ter beschikking.

(1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 19, 20, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 37).

Tijdens de werkuren ligt het aandeel van de IPC in de diffusie beduidend hoger dan daarbuiten. Verklarend lijkt het grotendeels ontbreken van de klassieke media op het werk. Wat betreft de prominentie van de krant buiten de werkuren en de TV in de avonduren: zowel mensen als nieuwsorganen hebben een dagelijkse routine. Vaak is de laatste afgestemd op de eerste; ze lopen dan

Tabel 8. Gemiddeld percentage dat nieuws via de verschillende media vernam, per periode. (N = 33)

tijd van newsbreak	Radio	TV	Krant	IPC	N
van 24.00 tot 9.00 u. *)	39	23	25	13	8
van 9.00 tot 12.00 u. **)	35	13	8	40	6
van 12.00 tot 17.00 u.	21	27	6	45	9
van 17.00 tot 24.00 u.	24	51	16	9	10

*) inclusief 3 nieuwsfeiten met een newsbreak van 9.00 tot 12.00 u., maar "gebroken" buiten de werkdagen.

***) exclusief de onder *) genoemde nieuwsfeiten.

synchron en werken in dezelfde richting. Bovendien lijkt het erop dat de TV naarmate de dag vordert de radio als medium van vernemen weg drukt.

Voordat een gebeurtenis plaats vindt, dus voordat het nieuws erover "breekt" kan het zijn dat men weet dat, wanneer en/of hoe deze gebeurtenis zal plaats vinden. Men kan ook geen van drieën weten. Daarmee zijn drie dimensies en twee uitersten van verwachtheid gegeven.

Op de eerste plaats onderscheiden zich een 6-tal gebeurtenissen van onze lijst doordat het gebeuren, de toedracht, enigszins te voorzien was, terwijl bovendien de tijd van gebeuren van te voren bekend was. Ruimtevluchten, sportevenementen en politieke redevoeringen worden van tevoren meestal niet in hun volledige afloop gekend maar vinden wel op van tevoren vastgestelde tijdstippen plaats.

Het 6-tal gebeurtenissen met deze verwachtheid onderscheiden zich door een relatief hoog aandeel van de elektronische media in de verspreiding (gemiddeld: 84%) en (daardoor) een meteen in de aanvang snelle verspreiding welke vervolgens langzaam naar een verzadigingspunt toeloopt. (Instant-diffusie). Volstrekt onverwachte gebeurtenissen - zij hebben een bepaalde populariteit bij nieuwsdiffusie-onderzoekers - waarvan bij een 17-tal, soms via meerdere onderzoekingen, het verspreidingspatroon werd achterhaald, laten een gemiddeld aandeel van de elektronische media van 58% zien.

De nieuwswaarde van een bericht - zo blijkt uit de literatuur ¹⁰⁾ - is moeilijk vast te stellen. Het hanteren van diffusie - karakteristieken als indicator lijkt ons weinig zinvol, hoewel nog wel eens gebruikelijk bij nieuwsdiffusieonderzoek. Een indicator, los van de diffusie-karakteristieken, suggereert Rosengren, ¹¹⁾ die de ruimte welke *Keesing's Contemporary Archives* aan gebeurtenissen wijdt, als aanduiding ziet van het belang dat deze hedendaagse geschiedschrijvers toekennen aan een gebeurtenis, waarmee dan tevens een objectieve maatstaf voor de nieuwswaarde van nieuwsfeiten zou zijn gegeven. Wij pasten deze methode toe: hoe meer kolomlengte in *Keesing's Contemporary Archives*, hoe hoger de nieuwswaarde.

De mogelijke relatie tussen nieuwswaarde en medium van vernemen, gingen wij na m.b.v. gegevens over 14 nieuwsfeiten (3, 5, 6, 8, 9, 15, 20, 24, 27, 34, 35, 37).

Tabel 9. Spearman rangcorrelatiecoëfficiënten tussen nieuwswaarde en aandeel der media. (N = 14)

	Radio	TV	EM	Krant	IPC
nieuwswaarde	+ .31	+ .12	+ .13	-.45	+ .53*)

*) $p < .05$

De diffusie van nieuwsfeiten met een hoge nieuwswaarde gaat samen met een groot aandeel van IPC in dat proces. Bovendien mag men verwachten dat bij hogere nieuwswaarde het aandeel van de krant afneemt, maar deze relatie bereikt net niet het 5% significantieniveau. Rosengren ¹²⁾ vond overeenkomstige verbanden aan de hand van 8 nieuwsfeiten. Wat betreft de relaties tussen nieuwswaarde en snelheid, en nieuwswaarde en omvang waren wij niet in staat het aantal van Rosengren beduidend aan te vullen. Zijn conclusie is dat hoe belangrijker de gebeurtenis is, hoe sneller en omvangrijker de verspreiding is. Door de beschikbare nieuwsfeiten in te delen in klassen met nagenoeg dezelfde nieuwswaarde, mate van verwachtheid en tijdstip van newsbreak, d.w.z. in klassen waarbinnen de nieuwsfeiten t.a.v. de meest relevante variabelen ongeveer gelijk zijn, verwachtten wij dat er per klasse een gelijkenis in het diffusiepatroon te zien zou zijn. Deze gelijkenis trad echter niet op. Alvorens hieruit te besluiten dat er meer factoren zijn die het verloop van een nieuwsdiffusie proces bepalen, moet bedacht worden dat de beperkte operationalisering van nieuwswaarde, en de diversiteit van de onderzoekspopulaties hier mogelijk debet aan zijn.

– ONTVANGERS-VARIABLEN EN DIFFUSIEPATROON –

De relatie tussen ontvangers-gebonden variabelen als opleidingsniveau, beroepsniveau en inkomen enerzijds, en kenmerken van het diffusieproces anderzijds, werd door een aantal onderzoekers nagegaan. De algemene tendens is dat het deel van de populatie met een hogere sociaal-economische status oververtegenwoordigd is in de omvang, het nieuws sneller verneemt, het nieuws meer verneemt via krant en IPC en minder via TV, dan het deel van de populatie dat een lagere sociaal-economische status heeft.

Het verschil in medium van vernemen lijkt voort te komen uit de meer algemene verschillen in medium-bezit en -gebruik tussen de onderscheiden sociaal-economische groepen. De vastgestelde tendens betreffende snelheid en omvang van nieuwsdiffusie ondersteunt een deel van de hypothese van Tichenor c.s. betreffende de kenniskloof. ¹³⁾

In het algemeen zijn mannen in de omvang van het diffusieproces oververtegenwoordigd. Mannen behoren ook niet tot de snelle vernemers en vernemen meer via IPC en minder via TV. Een en ander kan goed verklaard worden door het feit dat mannen enerzijds over het algemeen meer opleiding hebben genoten en anderzijds meer buitenshuis werkzaam zijn dan vrouwen.

In de omvang is het aandeel van de jongeren groter dan dat van de ouderen. Jongeren vernemen het nieuws ook sneller, en degenen die een leeftijd hebben

welke het waarschijnlijk maakt dat zij niet meer aan het arbeidsproces deelnemen, vernemen het nieuws minder via IPC.

Nieuws wordt het meest thuis vernomen; het vernemen op de lokatie "arbeidsplaats" neemt toe bij gebeurtenissen die tijdens werktijd 'breken'. Wanneer het nieuws thuis wordt vernomen, verneemt men dit meer via TV en minder via radio en IPC, dan wanneer het op het werk wordt vernomen. Het verschil in snelheid in relatie tot locatie is gering.

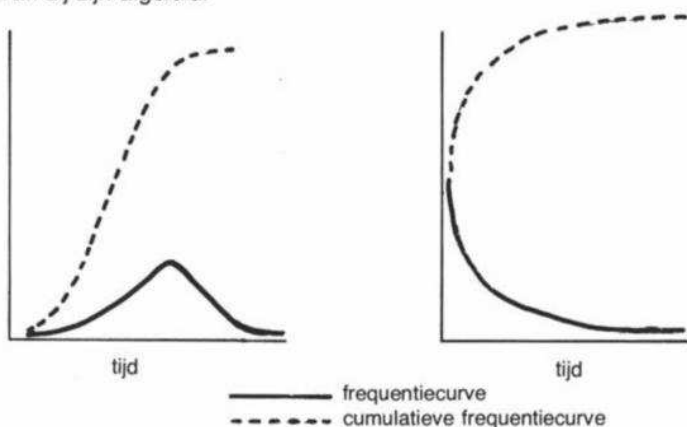
Diverse auteurs achterhaalden de belangstelling welke de respondent had voor gebeurtenissen waarover het betreffende nieuws handelde. Daaruit bleek dat omvang en snelheid van het diffusieproces groter was onder de ontvangers met een grote belangstelling, dan onder die met weinig interesse. Eenzelfde relatie werd gevonden tussen omvang en snelheid en (voor)kennis omtrent de gebeurtenis. Daarentegen maakte dit voor de mediamix geen verschil.

- SLOTOPMERKING -

In het voorafgaande is het fenomeen van de "negatieve diffusie" ¹⁴⁾ buiten beschouwing gebleven. Met negatieve diffusie wordt bedoeld op het verschijnsel dat het aantal ondervraagden dat zegt *niet* op de hoogte te zijn op sommige momenten in het diffusieproces niet af-, maar toeneemt, met als resultaat een niet-monotoon stijgende diffusiecurve, maar een diffusiecurve met "dips". O.i. is negatieve diffusie het tot gelding brengen van het "vergeten" en vanuit diffusie-standpunt blijven "vergeters" "vernemers". Overigens zou de "nieuws-vergeetcurve" heel belangwekkend kunnen zijn.

Ook de mathematische behandeling van nieuwsdiffusieprocessen is in deze beschouwing niet opgenomen. De assumpties die vooralsnog voor een dergelijke benadering noodzakelijk schijnen staan nog op te gespannen voet met de vaststelbare realiteit van openbare communicatie. ¹⁵⁾

Wat wel duidelijk is, is dat de nieuwsdiffusie-curven meer weg hebben van een omgekeerde J-curve dan van een op "groei" gebaseerde S-curve, welke ooit als karakteristiek voor het diffusieproces werd gezien. ¹⁶⁾ Hieronder geven wij beide typen cumulatieve curven weer, tesamen met de frequentieverdeling waarvan zij zijn afgeleid:

De frequentiecurven laten het aantal vernemers per tijdseenheid zien. Bij de omgekeerde J-curve is dit aantal in eerste instantie zeer groot, hetgeen veroorzaakt zou kunnen worden door snelle diffusie (instant-diffusie) via één of meer media. De klokvormige frequentieverdeling die ten grondslag ligt aan de S-curve weerspiegelt de verspreiding van "mond tot mond", waarbij de groei in het proces dan het grootst is, wanneer het aantal "weters" evengroot is als het aantal "nog-niet-weters".¹⁷⁾ Het lijkt ons nu dat de werking van de media m.b.t. de vorm van de diffusiecurve de werking van het "groei-proces" van de mond tot mond verspreiding overtreft, zodat de nieuwsdiffusie-curve uiteindelijk meer lijkt op de omgekeerde J-curve dan op de S-curve.

Er zijn regelmatigheden, samenhangen en tendensen aanwijsbaar, maar een meerdimensionele analyse aan de hand van verwachtheid, nieuwswaarde en tijdstip van newsbreak - die ieder voor zich positieve verbanden toelieten - liep op niets uit. Dit betekent in feite dat een meer samenhangende theorie m.b.t. de diffusie van nieuws moet wachten op een meer onderling samenhangende en systematisch opgezette manier om diffusie-data te verzamelen. Dit laatste echter zou moeten worden voorafgegaan door ontwikkelingswerk op het gebied van de betrouwbaarheid en interne- en externe geldigheid van het onderzoeksschema, zodat met meer inzicht rekening gehouden kan worden met de beperkingen ervan. In ieder geval leveren de onderzoeksgegevens van 71 nieuwsdiffusie-processen genoeg onderlinge samenhang op om ervan uit te kunnen gaan dat het onderzoeksschema niet at random gegevens genereert. Verbetering van dat schema annex het verkrijgen van objectieve inschattingen om haar tekorten ermee te kunnen corrigeren lijkt heel wel mogelijk.

Noten:

1. D. Miller. A Research Note on Mass Communication, in: *American Sociological Review*, 1945, X, p. 691-694.
2. Ons is niet duidelijk of hij hier publicaties of onderzochte nieuwsdiffusie-processen telde. E. Rogers, *Where we are in understanding the diffusion of innovations*, niet gepubliceerd verslag van een voordracht in 1975.
3. Ieder van de tussen haakjes toegevoegde auteurs staat voor een apart diffusie-onderzoek. Zie voor de bibliografische gegevens de genummerde alfabetische literatuurlijst, die apart staat ná het notenapparaat.
4. Overzichten van nieuwsdiffusie-onderzoek geven ook de volgende auteurs: W. Evers, Disseminatieprocessen en massacommunicatie, in *Communicatie Cahiers*, 1967, II, p. 5-48; L. Braeken, *Verspreiding van Nieuws*, Leuven, 1973; K. Rosengren, News Diffusion: an Overview, in *Journalism Quarterly*, 1973, L, p. 83-91.
5. Het begrip "regularity hypothesis" is voor het eerst gebruikt door Hill en Bonjean. Zij doelden daarbij op een huns inziens fundamentele overeenkomst in het diffusiepatroon van verschillende nieuwsdiffusieprocessen. R. Hill & C. Bonjean, News Diffusion: A test of the regularity hypothesis, in: *Journalism Quarterly*, 1964, XLI, p. 336-342.
6. Getallen tussen haakjes verwijzen naar de aparte literatuurlijst aan het eind van dit artikel.
7. Al naar gelang het aantal in de berekening betrokken diffusieprocessen is deze coëfficiënt Spearman's rho of Kendall's tau.
8. K. Rosengren, op. cit. p. 86-87.
9. B. Greenberg, Person-to-person Communication in the Diffusion of News Events, in *Journalism Quarterly*, 1964, XLI, p. 489-494.
10. Vgl. A. Fathi, Problems in Developing Indices of News Value, in: *Journalism Quarterly*, 1973, L, p. 497-501.
11. K. Rosengren, op. cit. p. 87.

12. K. Rosengren. op. cit. p. 89.
13. P. J. Tichenor, G. A. Donohue & C. N. Olien, Mass Media Flow and Differential Growth in Knowledge. in: *Public Opinion Quarterly*, 1970, XXXIV, p. 159-170.
14. G. R. Funkhauser & M. E. McCombs, The rise and fall of News Diffusion. in: *Public Opinion Quarterly*, 1971, XXXV, p. 107-113.
15. Zie bijv. voor een 7-tal assumpties: G. R. Funkhauser & M. E. McCombs, Predicting the Diffusion of Information to Mass Audiences. in: *Journal of Mathematical Sociology*, 1972, II, p. 121-130. en L. N. Gray & M. H. von Broembsen, On simple Stochastic Diffusion Models. in: *Journal of Mathematical Sociology*, 1974, III, p. 231-244.
16. Vgl. E. Katz, H. Hamilton & M. Levin, Traditions of Research on the Diffusion of Innovation. in: *American Sociological Review*, 1963, XXVIII, p. 237-252.
17. De geschetste gang van zaken loopt parallel met Coleman's onderscheid in "constant-source-diffusion" en "person-to-person-diffusion" met resp. als groeivergelijking:

$$\frac{dn}{dt} = a \cdot q \text{ en } \frac{dn}{dt} = b \cdot (p \cdot q).$$

waarbij a en b konstanten zijn, p de proportie "weters" en q de "nog-niet-weters". De vergelijkingen zeggen ongeveer dit: de toename (dn) per tijdseenheid (dt) is een vast gedeelte (a) van de "nog-niet-weters", c.q. een vast gedeelte (b) van het aantal contacten tussen "weters" en "nog-niet-weters" (p.q).

J. S. Coleman, *Introduction to Mathematical Sociology*, New York, 1964.

Genummerde alfabetische literatuurlijst m.b.t. de nieuwsfeiten

1. Adams, J., Mullen, J., Wilson, H., Diffusion of a minor foreign news event, *Journalism Quarterly*, 46, 1969, pp. 545-551.
2. Allen, I., Colfax, J., The diffusion of news of LBJ's March 31 decision, *Journalism Quarterly*, 45, 1968, pp. 321-326.
3. Banta, T., The Kennedy assassination: early thoughts and emotions, *Public Opinion Quarterly*, 28, 1964, pp. 216-224.
4. Bogart, L., Spread of news on a local event: a case history, *Public Opinion Quarterly*, 14, 1950, pp. 769-772.
5. Budd, R., McLean, M., Barnes, A., Regularities in the diffusion of two major news events, *Journalism Quarterly*, 43, 1966, pp. 221-230.
6. Burchard, W., *Reaction to the assassination of president Kennedy - a preliminary report*, paper presented to the Midwest Sociological Society, Kansas city, Mo, april 1964.
7. Danbury, T., Berger, C., *Diffusion of political information and its effect on candidate preference*, paper delivered to the Association for Education in Journalism Convention, Syracuse University, August, 1965.
8. Danielson, W., Eisenhowers February decision: a study of news impact, *Journalism Quarterly*, 33, 1956, pp. 433-441.
9. Deutschmann, P., Danielson, W., Diffusion of knowledge of the major news story, *Journalism Quarterly*, 37, 1960, pp. 345-358.
10. Fathi, A., *Diffusion of a news event in a canadian city*, paper presented at the annual meetings of the Canadian Sociology and Anthropology Association in Toronto, Ontario, June, 1969.
11. Fathi, A., News diffusion of a happy event, *Journalism Quarterly*, 50, 1973, pp. 271-277.
12. Fine, G., Recall of information about diffusion of major news events, *Journalism Quarterly*, Winter, 1975, pp. 751-755.
13. Funkhauser, G., Maxwell, E., McCombs, D., The rise and fall of news diffusion, *Public Opinion Quarterly*, 35, 1971, pp. 107-113.
14. Funkhauser, G., McCombs, M., Predicting the diffusion of information to mass audiences, *Journal of Mathematical Sociology*, 2, 1972, pp. 121-130.
15. Greenberg, B., Diffusion of news of the Kennedy assassination, *Public Opinion Quarterly*, 28, 1964, pp. 225-232.
16. Greenberg, B., Person-to-person communication in the diffusion of news events, *Journalism Quarterly*, 41, 1964, pp. 489-494.
17. Greenberg, B., Brinton, J., Farr, R., Diffusion of news about an anticipated news event, *Journal of Broadcasting*, 9, 1965, pp. 129-142.

18. Hamuy, E., Salcedo, D., Sepulveda, O., *El primer satelite artificial: sus efectos en la opinion publica*, Santiago, 1958.
19. Hanneman, G., Greenberg, B., Relevance and diffusion of news of major and minor events, *Journalism Quarterly*, 50, 1973, pp. 433-437.
20. Hill, R., Bonjean, C., News diffusion: a test of the regularity hypothesis, *Journalism Quarterly*, 41, 1964, pp. 336-342.
21. IFD, *Umfragen*, no. 1035, 1062, 2048, 2056. Institut für Demoskopie, Allensbach.
22. Larsen, O., Hill, R., Mass media and interpersonal communications in the diffusion of a news event, *American Sociological Review*, 19, 1954, pp. 426-433.
23. Levy, G., Communications during the Detroit riot, *Journalism Quarterly*, 48, 1971, pp. 339-343.
24. Levy, G., How population subgroups differed in knowledge of six assassinations, *Journalism Quarterly*, 46, 1969, pp. 685-698.
25. Manschot, B., Een onderzoek naar de verspreiding van het nieuws van de prinselijke geboorte, *Communicatie Cahiers*, 2, 1967, pp. 49-79.
26. McNelly, J., Rush, R., Bishop, M., Cosmopolitan media usage in the diffusion of international affairs news, *Journalism Quarterly*, 45, 1968, pp. 329-332.
27. Mendelsohn, H., Broadcast vs. personal sources of information in emergent public crisis: the president assassination, *Journal of Broadcasting*, 8, 1964, pp. 147-156.
28. Miller, D., A research note on mass communication, *American Sociological Review*, 10, 1945, pp. 691-694.
29. NOS, *Luisteren en kijken 1969-1970*, pp. 43, 46.
30. O'Keefe, M., The first human heart transplant: a study of diffusion among doctors, *Journalism Quarterly*, 46, 1969, pp. 237-242.
31. Ostlund, L., Interpersonal communication following McGovern's Eagleton decision, *Public Opinion Quarterly*, 37, 1973, pp. 601-610.
32. Rosengren, K., Diffusion of news. The case of Sweden and Apollo 13, *Psykologiskt forsvar*, 51, 1971, Stockholm.
33. Rosengren, K., Nhyetsspridning: Apollo 14 och Sverige, *Sociologisk forskning*, 8, 1971, pp. 222-247.
34. Schwartz, D., How fast does news travel, *Public Opinion Quarterly*, 37, 1973, pp. 625-627.
35. Sheatsly, P., Feldmann, J., A national survey on public relations and behaviour, in: Greenberg, B., Parker, E., *The Kennedy assassination and the american public*, Stanford, 1965, pp. 149-177.
36. Singer, B., Mass media and communication processes in Detroit riot of 1967, *Public Opinion Quarterly*, 34, 1970, pp. 236-245.
37. Spitzer, S., Spitzer, N., Diffusion of news about the Kennedy and Oswald deaths, in: Greenberg, B., Parker, E., *The Kennedy assassination and the american public*, Stanford, 1965, pp. 99-111.
38. Survey Research Center, *Satellites, Science and the public*, Ann Arbor, 1959.